

การเรียนรู้ภูมิปัญญาการจักสานใบลานและการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

กระบวนการคิดและวิธีคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและสถาปัตยกรรม เกิดจากการเรียนรู้ สะสม จากความสนใจ จนส่งผลต่อความเชื่อ ทักษะ และความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอมความเป็นตัวตนของนักออกแบบและสถาปนิก การได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อหล่อหลอม ความเชื่อ ทักษะ ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในสถาบันการศึกษาด้านศิลปะ การออกแบบและสถาปัตยกรรมโดยส่วนใหญ่จะมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษา ได้เรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในชุมชนต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การหล่อหลอม ความเชื่อ ทักษะ ในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบนั้นคือ การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญา หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ถูกสะสม ปรับปรุง พัฒนา จนมีความสอดคล้อง เหมาะสม ในการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตหรือแก้ปัญหา และได้ถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนรุ่นหนึ่งในท้องถิ่นนั้น ๆ การเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นเสมือนทรัพย์สินทางความคิดส่งต่อเป็นมรดกที่ควรได้รับการสืบสาน รวบรวม และนำมาประยุกต์ใช้ให้มีความร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม บรรจุภัณฑ์และสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มทร.พระนคร ได้มีการจัดโครงการสืบทอดองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมสู่ระบบดิจิทัลเพื่อเป็นฐานความรู้ด้านการออกแบบ ณ กลุ่มจักสานใบลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่นักศึกษา โดยในที่นี่เป็นภูมิปัญญาการจักสานใบลานซึ่งทางคณะฯมุ่งหวังให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบได้

การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานะที่เฉพาะเจาะจง “บางสิ่ง” ที่นำมาใช้ประโยชน์นั้นอาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554) ในโครงการได้กำหนดกิจกรรมการออกแบบ โดยให้นักศึกษาเข้าร่วมโครงการจำนวน 57 คนได้นำความรู้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาการจักสานใบลาน นำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ โดยเมื่อนักศึกษาได้นำผลงานมานำเสนอสามารถสรุปผลการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการออกแบบโดยกำหนดจากลักษณะรูปแบบการใช้งานได้เป็น 6 กลุ่มดังนี้

- 1) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐานดั้งเดิม หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตของชุมชนอยู่ก่อนแล้ว
- 2) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะที่ใช้เป็นเครื่องป้องกันปกปิด และตกแต่งร่างกายตามสมัยนิยม (fashion)
- 3) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์เทคโนโลยี หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะการใช้งานกับอุปกรณ์เทคโนโลยี

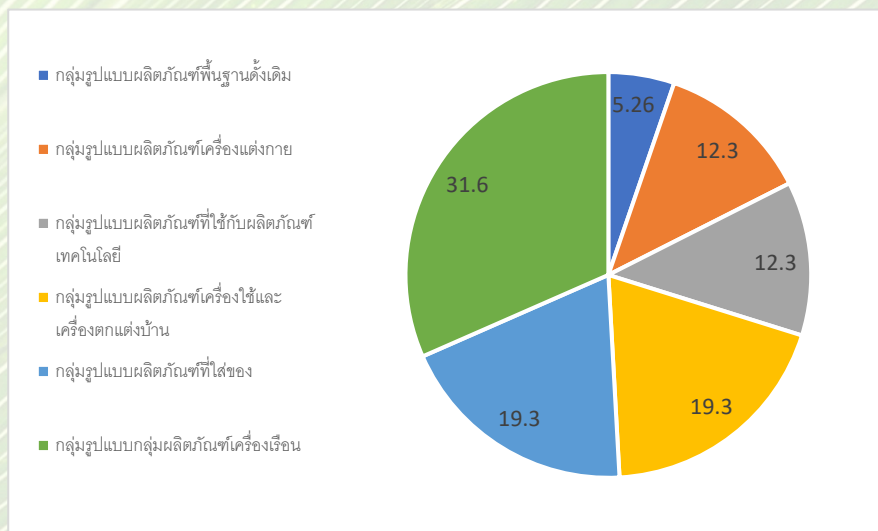
4) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งบ้าน หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะการใช้งานเพื่อใช้สอยโดยเน้นในการประดับ ตกแต่ง ภายในบ้าน

5) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใส่ของ หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นที่เก็บ เช่น เก็บวัตถุสิ่งของอุปกรณ์ หรือต้นไม้

6) กลุ่มรูปแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะการใช้งานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์

โดยในแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีปริมาณค่าร้อยละของการนำความรู้ด้านภูมิปัญญาไปใช้ในการออกแบบผลงานการออกแบบดังนี้

- 1) กลุ่มรูปแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน จำนวนความถี่ 18 คิดเป็นร้อยละ 31.60
- 2) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งบ้าน จำนวนความถี่ 11 คิดเป็นร้อยละ 19.30
- 3) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใส่ของ จำนวนความถี่ 11 คิดเป็นร้อยละ 19.30
- 4) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย จำนวนความถี่ 7 คิดเป็นร้อยละ 12.30
- 5) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์เทคโนโลยี จำนวนความถี่ 7 คิดเป็นร้อยละ 12.30
- 6) กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐานดั้งเดิม จำนวนความถี่ 3 คิดเป็นร้อยละ 5.26

ภาพที่ 1 กราฟค่าร้อยละผลงานการออกแบบของนักศึกษาในแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์

จากผลงานการออกแบบในกิจกรรมของโครงการ สามารถสรุปในเบื้องต้นได้ว่านักศึกษามีการนำโบราณมาจักสานและใช้ผสมผสานร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน (Lifestyle) ที่มีความผสมผสานและร่วมสมัยได้ โดยผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครื่องเรือนเป็นกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์ที่นักศึกษาสะท้อนให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะนำการจักสานใบลานมาประยุกต์ใช้มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งบ้านและกลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใส่ของ อย่างไรก็ตาม ผลงานการออกแบบในโครงการเป็นเพียงขั้นร่างแบบในเวลาที่กำหนด แต่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบให้นักศึกษา เพื่อร่วมสืบสาน ต่อยอด และนำมาประยุกต์ใช้ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความร่วมสมัยและสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างกลมกลืน

เอกสารอ้างอิง

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.

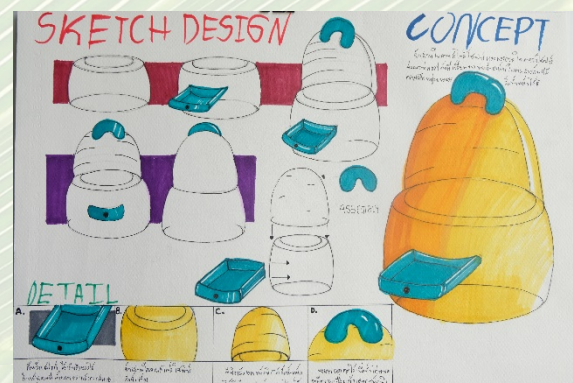
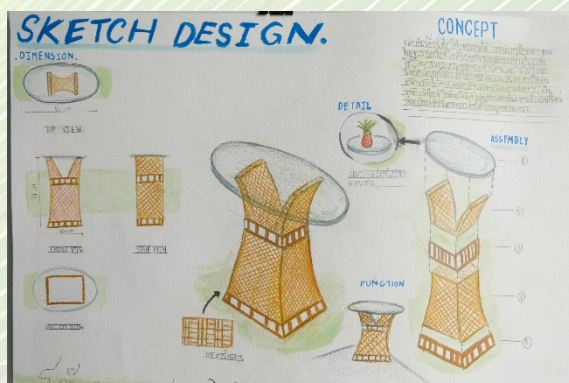
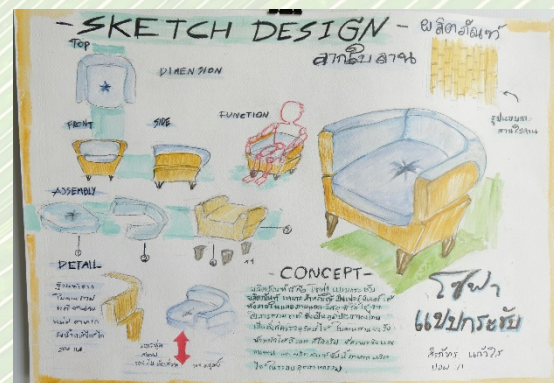
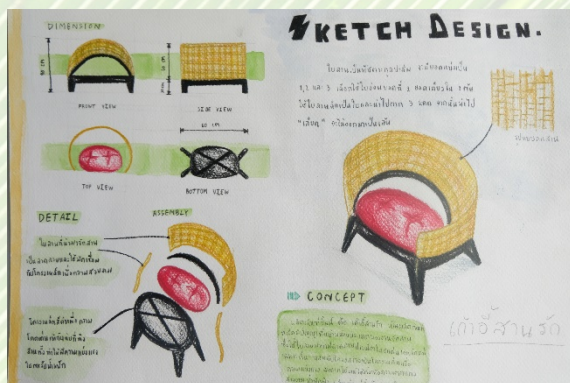
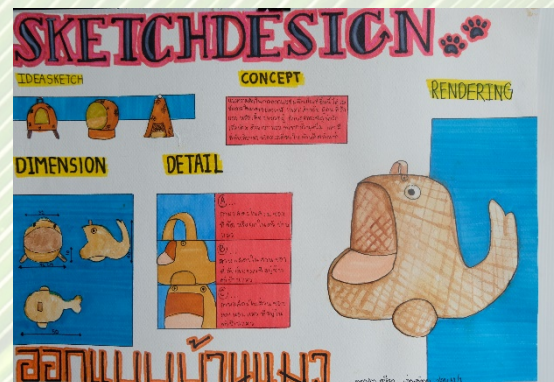
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). **การคิดเชิงประยุกต์**. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.

จัดทำโดย

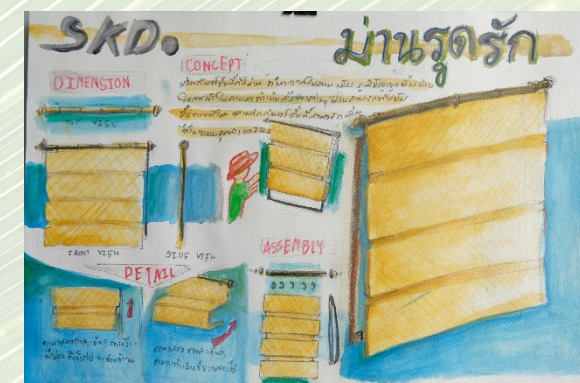
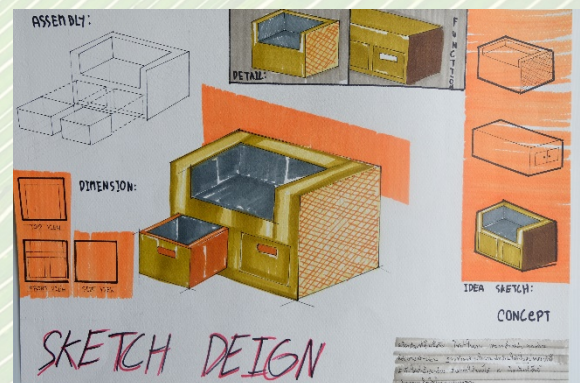
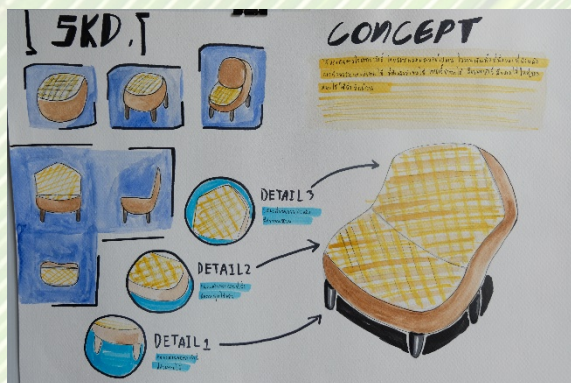
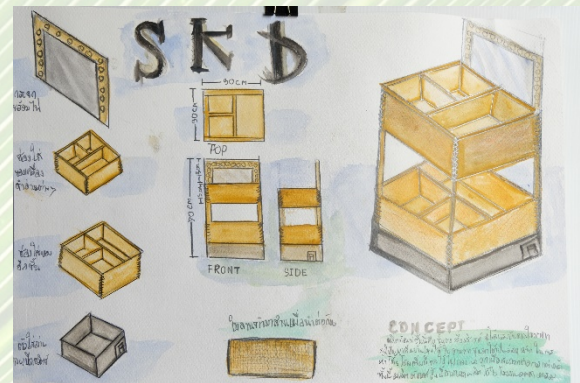
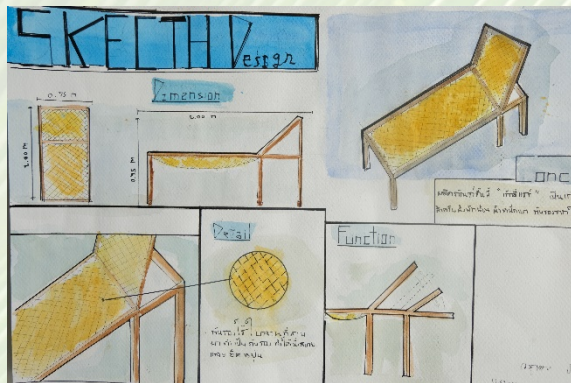
ฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มทร.พระนคร

5 มิถุนายน พ.ศ. 2563

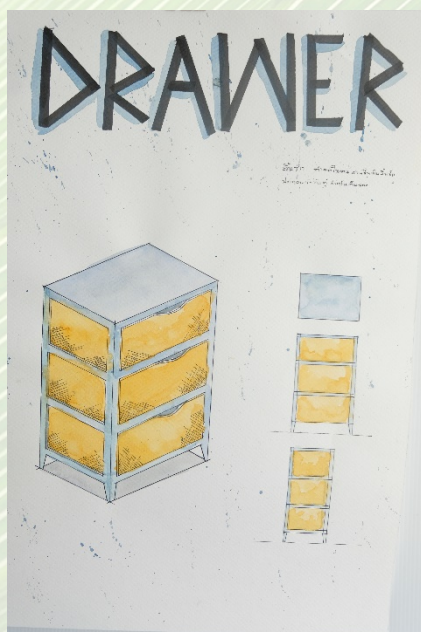
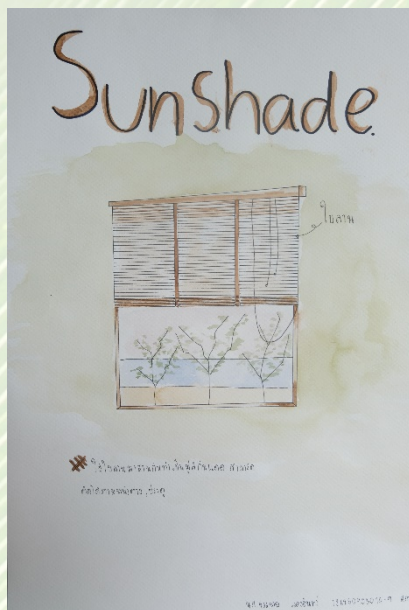
กลุ่มรูปแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน

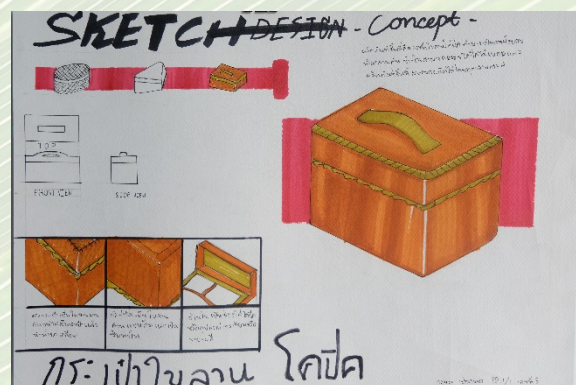
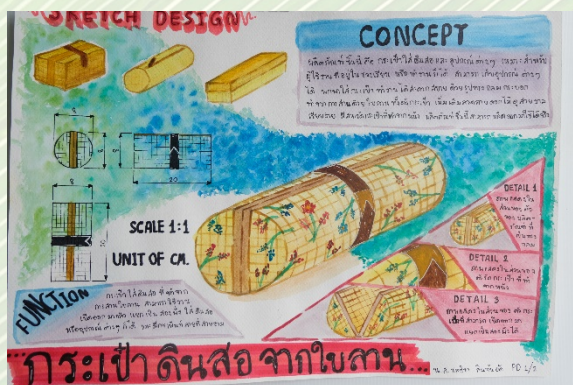
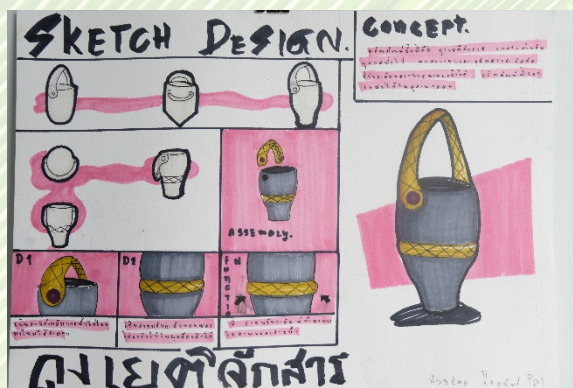
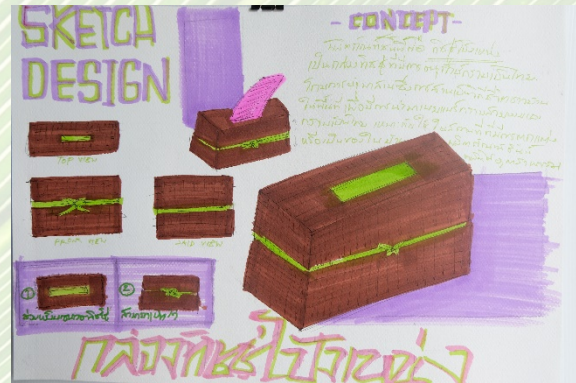
กลุ่มรูปแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน

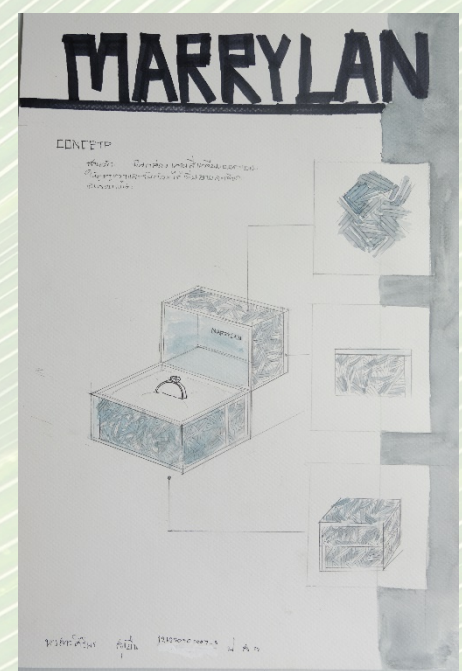
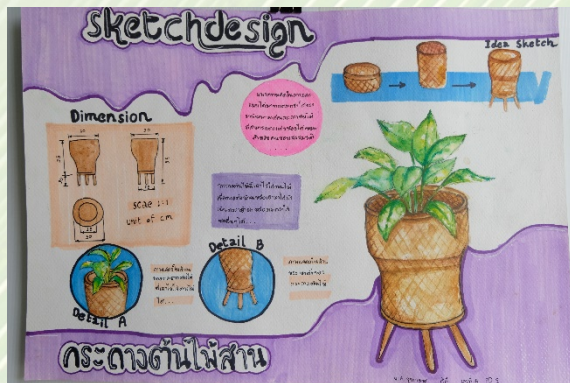
กลุ่มรูปแบบกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน

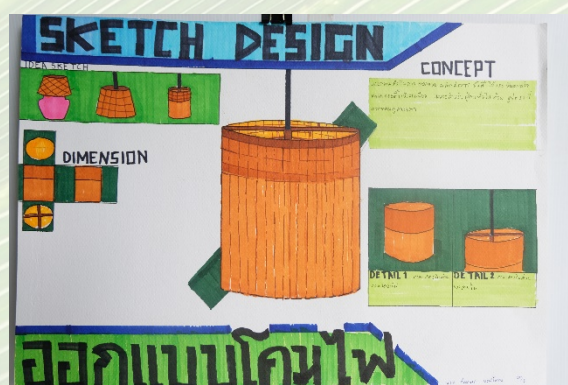
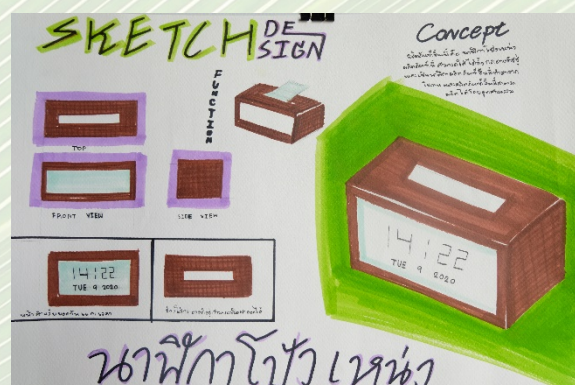
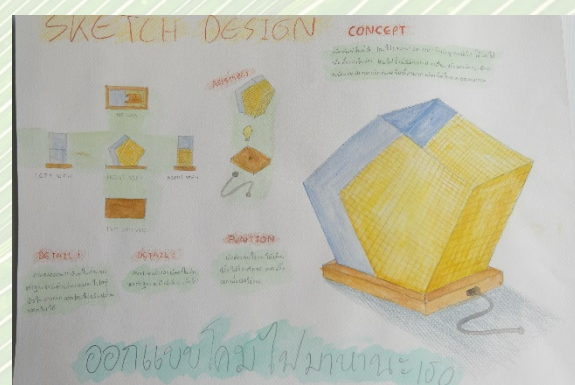
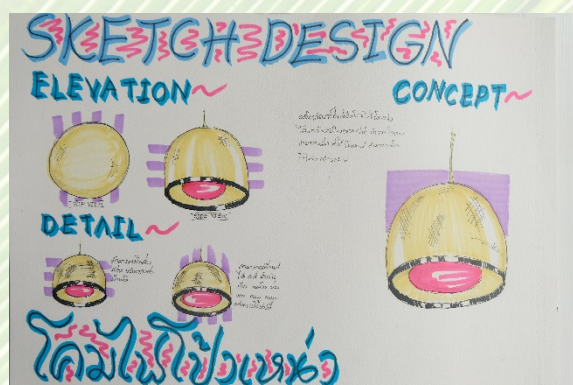
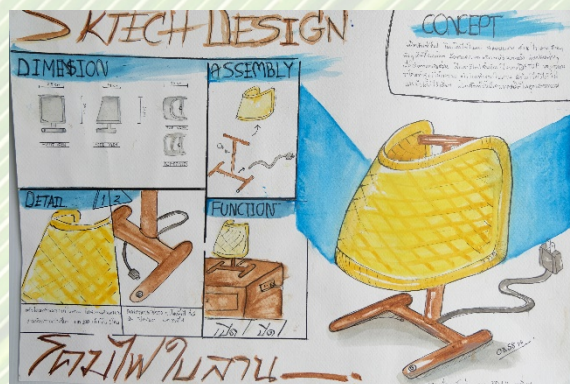
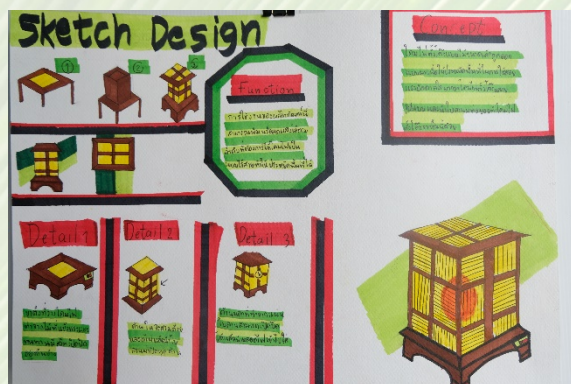
กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใส่ของ

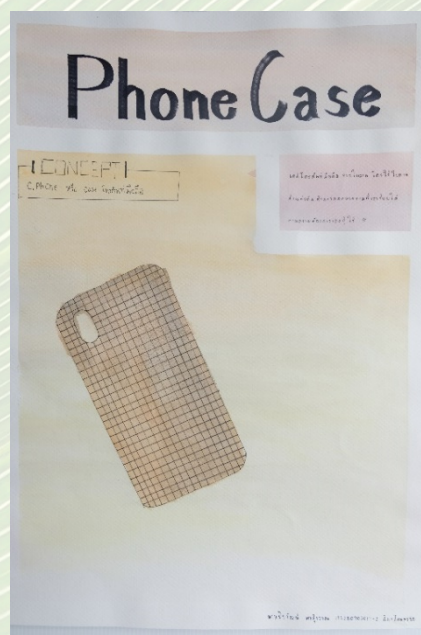
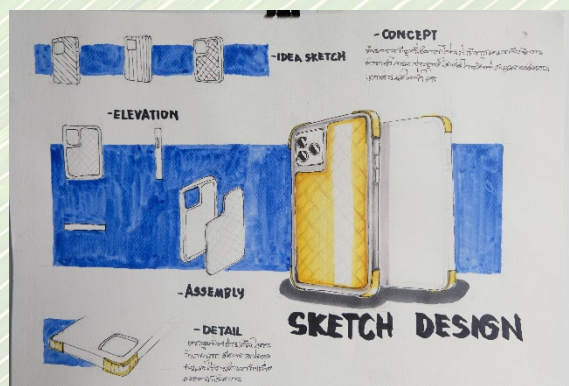
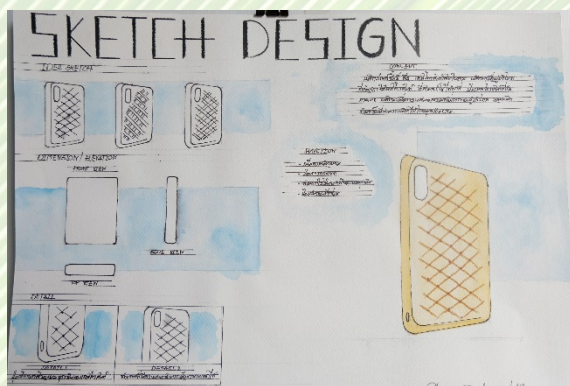
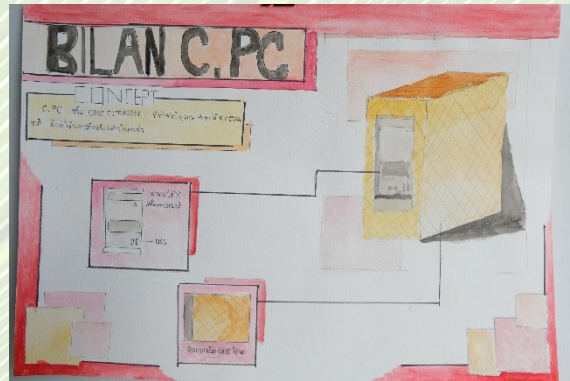
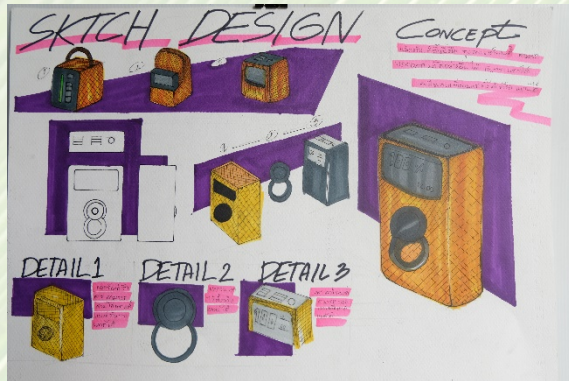
กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใส่ซอง

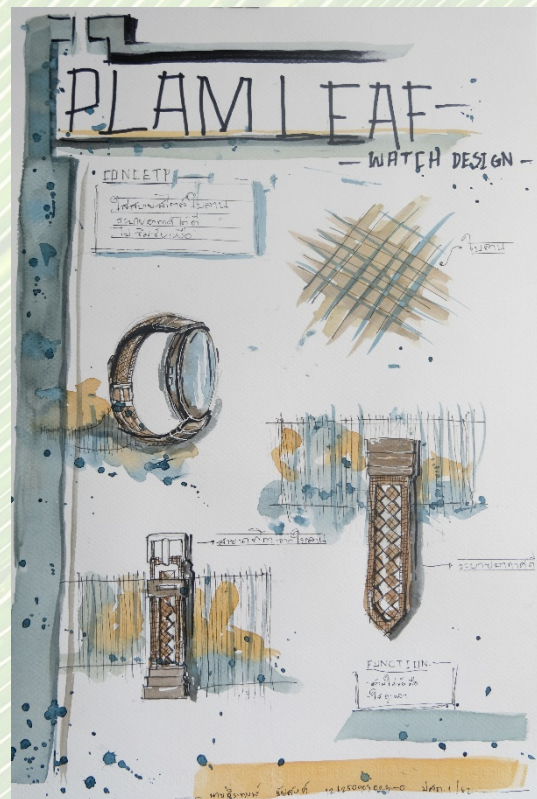
กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งบ้าน

กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์เทคโนโลยี

กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย

กลุ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์พื้นฐานดั้งเดิม

